

CRNA GORA

SKUPŠTINA

Odbor za ljudska prava i slobode

Broj: 00-64-8/14-2/

Podgorica, 3. mart 2014. godine

INFORMACIJA

O POSJETI ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE DOMU STARIH I ZATVORU U BIJELOM POLJU, održanoj 25. februara 2014. godine

Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore organizovao je posjetu Domu starih i Zatvoru u Bijelom Polju, 25. februara 2014. godine. Odbor je ovu aktivnost realizovao u skladu sa Zaključkom sa 24. sjednice, održane 27. decembra 2013. godine, čime je realizovao još jednu aktivnost utvrđenu Planom za 2013. godinu.

Predsjednik Odbora dr Halil Duković i članovi Odbora: dr Izet Bralić i Kemal Zoronjić, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore Šučko Baković, pomoćnica ministra za ljudska i manjinska prava, Blanka Radošević- Marović, direktor Generalnog direktorata za socijalnu i dječiju zaštitu u Ministarstvu rada i socijalnog staranja, Goran Kušević, direktorica Generalnog direktorata za izvršenje krivičnih sankcija u Ministarstvu pravde Slavica Rabrenović, direktor Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija u Spužu Miljan Perović sa pomoćnicima Dragoljubom Bulatovićem i Slađanom Raičkovićem i predstavnici NVO „Građanska alijansa“ Milan Radović, kordinator programa za ljudska prava i Zoran Vujičić, kordinator programa vladavine prava održali su sastanak sa predsjednikom Opštine Bijelo Polje Aleksandrom Žurićem i njegovim saradnicima, a nakon toga posjetili Dom starih i Zatvor za izvršenje krivičnih sankcija.

Predsjednik Opštine Bijelo Polje Aleksandar Žurić je upoznao goste sa osnovnim aktivnostima koje Opština realizuje, istakavši da je Opština Bijelo Polje dobila nagradu OEBS-a za najtolerantniju opštinu u Jugoistočnoj Evropi. Kada su u pitanju ljudska prava i slobode, Bijelo Polje jasno pokazuje da ta prava pripadaju svakom čovjeku i da su podjednako značajna i međusobno zavisna, tako da se jedno pravo ne može uživati na račun drugog. Nakon sprovedenih analiza, rada brojnih multidisciplinarnih i fokus timova, analiza o stanju poznavanja, poštovanja i sprovođenja zakonskih rješenja, resursima i kapacitetima u prethodne tri godine u Opštini Bijelo Polje preduzeli su brojne aktivnosti u pružanju planskih rješenja za svaku oblast pojedinačno, pri čemu je značajna podrška nadležnih državnih organa, kao i međunarodnih organizacija, prvenstveno UNDP-a. Opština Bijelo Polje je donijela akcione planove za različite oblasti: rodna ravnopravnost, integracija Roma, osobe sa invaliditetom, socijalna inkluzija i pristupila njihovoj realizaciji u cilju pružanja zaštite najranjivijim grupama.

Predsjednik Opštine Bijelo Polje je istakao da je Opština Bijelo Polje među prvima u Crnoj Gori usvojila Akcioni plan za postizanje rodne ravnopravnosti, a formiran je i tim za njegovu realizaciju, što je na kraju rezultiralo otvaranjem opštinske Kancelarije za rodnu ravnopravnost. Ta Kancelarija je inicirala donošenje novog Akcionog plana za rodnu ravnopravnost za period 2014. – 2017. godina, koji je pripremljen uz podršku OEBS-a i Vlade Crne Gore, a biće usvojen na sjednici lokalnog parlamenta planiranoj za

7. mart 2014. godine. Podsjetio je da je među prvima u Crnoj Gori, u Bijelom Polju usvojen Lokalni plan akcije za integraciju Roma za period 2013 – 2017. godina koji ima za cilj da doprinese poboljšanju života romskog stanovništva u toj opštini. Predsjednik Opštine je istakao da posebnu pažnju posvećuju osobama sa invaliditetom, gdje je, takođe, urađen Akcioni plan, a tim koji ga realizuje formirao je Kancelariju za osobe sa invaliditetom, pri Sekretarijatu za društvene djelatnosti Opštine Bijelo Polje. Opština Bijelo Polje izdvaja sredstva i za redovno finansiranje šest nevladinih organizacija koje se bave pitanjima lica sa invaliditetom i zapošljava određeni broj ovih lica. Takođe Opština je usvojila i Akcioni plan za unapređenje socijalne inkluzije, za razvoj socijalnih usluga i servisa. U ovoj Opštini je otvoren i prvi Dnevni centar za djecu sa smetnjama u razvoju „Tisa“. Istakao je da je završena izgradnja grupne kuće u kojoj će djeca sa smetnjama u razvoju moći da borave 24 sata, a njeno otvaranje će uslijediti nakon lokalnih izbora. Takođe, Opština je nastavila sa finansiranjem servisa gerontodomaćica za stara i nemoćna lica, a značajan broj starih lica smješta se u Dom starih. Značajne su aktivnosti besplatne pravne pomoći građanima koje Opština nudi preko službe pravne pomoći.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković je saopštio da je posjeta ustanovama u Bijelom Polju organizovana u cilju praćenja stanja poštovanja prava starih lica i prava lica lišenih slobode, kojima se Odbor za ljudska prava i slobode u kontinuitetu bavi, u okviru svoje zakonodavne i nadzorne uloge, razmatranjem godišnjih i posebnih izvještaja koje dostavlja Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore i informacija, koje u skladu sa članom 68 Poslovnika Skupštine Crne Gore, na zahtjev Odbora, dostavljaju nadležni organi. Istakao je da svi subjekti u okviru svojih nadležnosti treba da doprinesu poštovanju ljudskih prava i sloboda svih građana.

Poslanik Kemal Zoronjić se interesovao za vjerski život zatvorenika u Zatvoru u Bijelom Polju, a interesovalo ga je da li je nešto urađeno na planu najavljene izgradnje novog zatvora. Navodeći da u Crnoj Gori postoji samo jedan Dom za djecu bez roditeljskog staranja u Bijeloj, mišljenja je da bi poželjno bilo da takva ustanova postoji i na sjeveru Crne Gore i upitao je da li Opština Bijelo Polje preduzima aktivnosti na planu unapređenja i zaštite dječijih prava.

Predsjednik Opštine Aleksandar Žurić je saopštio da je sa rukovodstvom Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija razmatrano pitanje izmještanja Zatvora iz užeg gradskog jezgra, navodeći da su stvorene planske pretpostavke, jer će se na sjednici Skupštine opštine 7. marta 2014. godine verifikovati Prostorno-urbanistički plan. Takođe, istakao je da se značajna sredstva, do izgradnje novog zatvora, izdvajaju na poboljšanje postojećeg. Kada je riječ o domu za djecu bez roditeljskog staranja, predsjednik Opštine je istakao da je bilo razgovora po tom pitanju, ali da nijesu preduzeti konkretni koraci. Naglasio je da se u Opštini Bijelo Polje preduzimaju brojne aktivnosti u cilju zaštite prava djeteta o čemu je goste konkretnije upoznala direktorica Centra za socijalni rad Zlata Lukač.

Navodeći da je u toku reforma socijalne i dječje zaštite na nivou Crne Gore i da je usvojen Zakon o socijalnoj i dječjoj zaštiti koji je stupio na snagu 19. juna 2013. godine, a budući da se prate evropski standardi i da se teži udovoljavanju istih, direktorica Centra za socijalni rad Bijelo Polje Zlata Lukač je saopštila da Kancelarija UNICEF-a i Ministarstvo rada i socijalnog staranja Vlade Crne Gore insistiraju na razvoju i promociji hraniteljstva, pa je samim Zakonom zabranjeno da djeca do tri godine budu smještena u Domu za nezbrinutu djecu. Pravo na smještaj u institucije socijalne zaštite ili

hraniteljske porodice imaju: djeca bez roditeljskog staranja (ima ih trenutno u Bijelom Polju oko 40-oro), djeca čiji je razvoj poremećen zbog porodične situacije, djeca sa umjerenim i teškim poremećajima u razvoju, kao i trudnice i samohrane majke sa djecom mlađom od tri godine. Većina usluga se vrši insititucionalno, a u začetku su vaninstitucionalni oblici socijalne zaštite. U cilju pružanja adekvatnih usluga djeci sa smetnjama u razvoju, direktorica Centra za socijalni rad je saopštila je da je u Bijelom Polju, saradnjom Ministarstva rada i socijalnog staranja i UNICEF-a, otvoren Dnevni centar za boravak djece sa posebnim potrebama „Tisa“, prvi te vrste u Crnoj Gori, u kojem se trenutno pruža usluga za 15-oro djece (9 dječaka i 6 djevojčica) sa umjerenim i teškim smetnjama u razvoju, starosne dobi od 3 do 18 godina. Istakla je da se uskoro očekuje otvaranje grupne kuće.

Budući da je intencija osnivanja Doma starih Bijelo Polje bila regionalnog karaktera, a imajući u vidu podatak da je u Domu starih smješten veoma mali broj korisnika iz drugih gradova, poslanik dr Izet Bralić je mišljenja da Dom starih Bijelo Polje nije odgovorio zadatku zbog kojeg je osnovan. Imajući u vidu činjenicu da je Dom starih ustanova koju je država formirala i za koju je dio sredstava izdvojila lokalna uprava, a da je veoma mali broj korisnika iz drugih gradova smješten u Domu, poslanik dr Izet Bralić smatra da bi trebalo proširiti kapacitete Doma i imati ravnopravan odnos prema starim licima iz svih opština.

Direktor Doma starih Admir Mustajbašić je istakao da u Domu starih trenutno boravi 116 korisnika od kojih njih 50% nijesu iz Opštine Bijelo Polje. Istakao je da se korisnici smještaju u Domu po odobrenju Centra za socijalni rad, a da su odbijena samo ona lica kojima je zdravlje bilo narušeno u tolikoj mjeri da im se u Domu starih ne bi mogla pružiti adekvatna medicinska njega.

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore Šučko Baković je saopštio da iz institucije prate stanje ljudskih prava lica smještenih u Domu starih, ali u manjoj mjeri nego što prate stanje u zatvorima iz razloga što se u Dom starih lica smještaju po dobrovoljnoj osnovi, dok su u zatvorima lica smještena protiv njihove volje. Naglasio je značajnom činjenicu da od otvaranja Doma starih u Bijelom Polju, institucija Ombudsmana nije primila nijednu pritužbu od lica smještenih u Domu, a takođe, nije bilo pritužbi ni od lica koja su aplicirala za smještaj, a čiji su zahtjevi odbijeni.

*****

POSJETA DOMU STARIH U BIJELOM POLJU

Prilikom posjete JU “Dom starih” članovi Odbora za ljudska prava i slobode i ostali učesnici bili su u prilici da se upoznaju sa uslovima u kojima žive korisnici ove Ustanove. U razgovoru sa direktorom Admirom Mustajbašićem posjetioci su upoznati sa sadržajima koje nudi Dom starih, kao ustanova socijalne zaštite, koja je počela sa radom 1. decembra 2010. godine.

Saopšteno je da se korisnicima obezbjeđuje domski smještaj koji obuhvata: stanovanje, ishranu, njegu, zdravstvenu zaštitu, kulturno-zabavne, rekreativne, okupacione i druge aktivnosti, usluge socijalnog rada i druge usluge zavisno od potreba, sposobnosti i interesovanja korisnika. Razlozi smještaja starih osoba u Dom starih u Bijelom Polju su: loše zdrastveno stanje i nemogućnost brige o sebi, loši stambeno higijenski uslovi života, samoća, poremećeni porodični odnosi, te samim tim nemogućnost boravka u takvom okruženju.

U Domu starih "Bijelo Polje" svim korisnicima se pruža 24 časovna medicinska njega i stručni nadzor od strane obučenog osoblja. Pored jednog izabranog ljekara koji dolazi po potrebi, u Domu starih je zaposleno i 11 medicinskih sestara, četiri njegovateljice, fizioterapeut, dva socijalna radnika, psiholog, diplomirani pravnik, šef računovodstva, glavni knjigovođa i blagajnik. Tu su i službe tehničkog održavanja, kuhinje, vešeraja i ostalo pomoćno osoblje. Stručni kadar vodi brigu ne samo o vitalnim funkcijama, već i o ishrani korisnika, higijeni, dobrom izgledu, psihofizičkom stanju i dobrom raspoloženju. Adaptacija i organizacija novog života korisnika u Domu je veoma teška i spora, pa uloga, postojanje i rad socijalnih radnika i psihologa dolazi do izražaja. Direktor Doma je saopštio da su za smještaj u Domu potrebno ispuniti uslove dostavljanjem sledećih dokumenata: nova lična karta, važeća zdravstvena knjižica (crnogorski osiguranik), izvod iz knjige rođenih, ček od penzije ili dokaz o drugim primanjima, zahtjev Centra Fondu PIO o preusmjeranju penzije na Dom, izjava volje korisnika o saglasnosti smještaja u Dom, socijalna anamneza, geront skala, svjež nalaz interniste i psihijatra, rješenje o smještaju i medicinski karton (dokaz o prethodnom zdravstvenom stanju).

Saopštio je da u Domu starih trenutno boravi 116 korisnika, od čega 72 žene i 44 muškarca. Korisnici dolaze iz svih krajeva Crne Gore, ali su pretežno iz sjevernih opština i to: iz Bijelog Polja 35, Pljevalja 20, Berana 13, Mojkovca 7, Kolašina 9, Andrijevica, Žabljaka i Plava po 5, Rožaja 1, Podgorice 6, Danilovgrada, Bara i Ulcinja po 2, Cetinja 1 i iz Nikšića 3.

Pored svakodnevne brige i njege koja je starim osobama neophodna tu je i organizovanje svakodневnih aktivnosti za njihovu razonodu i opuštanje, kako bi im stanovanje u Domu učinili prijatnim: mogućnost igranja raznih društvenih igara, mogućnost da se korisnici bave svojim hobiem, organizovani izleti, posjete pozorištu i drugim kulturnim manifestacijama. Direktor JU "Dom starih" je naglasio da se socijalni radnici svakodnevno upoznaju sa stanjem korisnika, učestvuju u poslovima oko prijema i otpusta ili premještaja korisnika, organizuje kulturno zabavni život korisnika u Domu i van njega i održavaju pojedinačne i grupne sastanke sa korisnicima u cilju unapređenja života u domskoj zajednici.

Direktor Doma starih je upoznao prisutne da su 31. maja 2013. godine u Radnoj posjeti Domu starih bili predstavnici Ambasade Ujedinjenih Arapskih Emirata koji su obišli prostorije Doma i neposredno se upoznali sa kvalitetom pružanja usluga i ambijentom u kojem borave korisnici Doma. Istakao je da posebnu zahvalnost duguju Ministarstvu rada i socijalnog staranja i njihovim donacijama kojima su obezbijeđeni bolji uslovi za život korisnika u Domu. Takođe, u cilju poboljšanja uslova za život korisnika u Domu starih, u novembru 2013. godine se započelo sa izvođenjem radova na proširenju kapaciteta postojeće kuhinje i restoranskog dijela, ukupne površine 105 m². Ukupna vrijednost radova je 180.000 eura, a sredstva su obezbijeđena kapitalnim budžetom preko Direkcije javnih radova. Saopštio je da je kuhinja završena, a da očekuju da će se donacijama obezbijediti sredstva za kupovinu neophodnog posuđa.

S obzirom da je Dom starih "Bijelo Polje" ustanova socijalne zaštite smještajnog kapaciteta 230 ležajeva, a da u Domu trenutno boravi 116 korisnika, predsjednika Odbora dr Halila Dukovića je interesovao razlog zbog kojeg nijesu popunjena sva mjesta u Domu. Takođe, interesovalo ga je kolika je cijena smještaja u Domu. Direktor Doma starih je objasnio da nijesu sve sobe opremljene za smještaj korisnika, kao i da nedostaje stručni kapacitet koji bi bio na raspolaganju korisnicima Doma. Saopštio je da

je u toku 2013. godine bilo 76 zahtjeva za smještaj u Domu. Broj korisnika smještenih rješenjem Centra za socijalni rad je 103, od kojih je uživalaca starosne penzije 45, korisnika materijalnog obezbjeđenja porodice 58, dok je 13 korisnika direktno sklopilo ugovor sa Domom. Cijena smještaja u Domu iznosi 300 eura mjesečno, a stanari imaju džeparac od simboličnih 12,60 eura.

Predstavnik Ministarstva rada i socijalnog staranja Goran Kuševija je saopštio da je upućivanje u Dom najčešće uslovljeno usamljenošću, neadekvatnim porodičnim staranjem, poremećenim porodičnim odnosima, materijalnom i stambenom neobezbjeđenošću i u većem broju slučajeva, lošim zdravstvenim stanjem. Džeparac se korisnicima isplaćivao po odredbama Zakona o socijalnoj i dječijoj zaštiti i iznosio je 20% od materijalnog obezbjeđenja za jednočlano domaćinstvo, za sve korisnike. Najviše je onih koji su u Dom došli zbog loših materijalnih, porodičnih i zdravstvenih prilika i koji su i ranije bili korisnici nekog od oblika socijalne zaštite.

U vezi sa pitanjem Zorana Vujičića, koordinatora programa vladavine prava u NVO "Građanska alijansa", a koje se odnosilo na stopu smrtnosti korisnika usluga Doma starih, direktor je istakao da je smrtnost posljedica činjenice da se upućivanje u Dom vrši tek kada korisnik uđe u duboku starost, dođe u stanje potpune zavisnosti, kada njegovo zdravstveno stanje postane izrazito loše, o čemu govori i podatak da je od ukupnog broja korisnika smještenih u ovoj godini, u istoj godini preminulo njih 38.

S obzirom na raspoložive podatke vezane za strukturu zaposlenih u Domu starih, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore Šučko Baković je ocijenio da je potreban mnogo veći broj zaposlenih s obzirom na broj korisnika smještenih u Domu. Na pitanje Zaštitnika koliko je korisnika kojima je zdravstveno stanje najviše ugroženo, direktor Doma starih je odgovorio da oni čine 40% od ukupnog broja i da su zaposleni u Domu uglavnom fokusirani na pružanje adekvatne njege takvim korisnicima.

Poslanik dr Izet Bralić smatra da je neophodno povećati broj zaposlenih koji rade direktno sa korisnicima kako bi licima smještenim u Domu bila pružena adekvatna medicinska njega, sa čime su se saglasili i ostali učesnici.

Direktor Doma starih Admir Mustajbašić je saopštio da je struktura korisnika u Domu heterogena. U Domu je 71 žena i 45 muškaraca. Korisnici se smještaju prema očuvanim sposobnostima za samostalno obavljanje životnih aktivnosti, a podjela je izvršena na: zavisne, one koji imaju zdravstvene poteškoće, otežano se kreću i one koji mogu samostalno da se kreću i obavljaju svakodnevne aktivnosti, odnosno osobe sa manjim zdravstvenim problemima.

Na pitanje poslanika Kemala Zoronjića o kulturno-zabavnom životu lica smještenih u Domu starih, direktor Admir Mustajbašić je saopštio da je kulturno-zabavni život u Domu tokom 2013. godine bio relativno bogat. Obilježeni su svi značajni datumi, uključujući novogodišnje, božićne praznike, 8. mart, bajramske praznike, Dan starih, Dan Doma, rođendane korisnika i slično. Dom su obilazili učenici osnovnih i srednjih škola, djeca iz vrtića koji su svojim nastupima i programima uveseljavali korisnike Doma. U Domu ima i biblioteka koju korisnici mogu koristiti, kao i soba za radnu terapiju u kojoj svakodnevno mogu provesti vrijeme zabavljajući se raznim aktivnostima. Zahvalnost se duguje Ministarstvu rada i socijalnog staranja, a i humanitarnim organizacijama koje su dale donacije, kako u novčanim, tako i materijalnim sredstvima kojima su obezbijeđeni dobri uslovi za boravak i život u Domu.

Članovi Delegacije bili su u prilici da u direktnom razgovoru sa korisnicima smještenim u Domu starih, prisustvujući redovnoj terapijskoj zajednici sa korisnicima, se

upoznaju sa načinom funkcionisanja ustanove, smještajem i zaštitom starih lica, kao i uslovima rada u Domu. Takođe, upoznati su sa daljim planovima i aktivnostima za naredni period koji će doprinijeti unaprjeđenju i poboljšanju uslova rada i kvaliteta života korisnika.

Obilaskom Ustanove učesnici su bili u prilici da vide da su sve sobe opremljene kupatilom, televizorom, SOS tasterom za poziv sestre/njegovateljice. U ponudi su dvokrevetne i trokrevetne sobe. Kupatila su prilagođena pokretnim, polupokretnim i nepokretnim osobama. Sobe za bolesne i nepokretne nalaze se na posebnom spratu sa posebnom 24 časovnom njegom. U okviru Doma je i lijepo uređeno dvorište za odmor i relaksaciju. Svaki sprat ima i dežurnu sobu sestre/njegovateljice tako da su stanari Doma pokriveni njegom i zdravstvenim uslugama na maksimalnom nivou i bez čekanja.

Poslanika dr Izet Bralića je interesovala zdravstvena zaštita koja se pruža korisnicima Doma. Obaviješten je da se korisnicima pruža zdravstvena zaštita na njihov zahtjev, a da se osim pregleda od strane ljekara u Domu, u slučaju potrebe, vode i na preglede u Dom zdravlja u Bijelom Polju ili drugu zdravstvenu ustanovu. U Domu starih postoji ambulanta gdje gotovo svakodnevno dolazi izabrani ljekar i vrši preglede svih koji zatraže medicinsku pomoć. Saradnja Doma starih sa Domom zdravlja, Bolnicom i Hitnom medicinskom pomoći je na zavidno visokom nivou. U Domu postoji sala za fizikalnu terapiju gdje korisnici mogu koristiti usluge po procjeni fizioterapeuta koji im je svakodnevno na raspolaganju, a sve u cilju unapređenja zdravlja, njihovog bržeg oporavka i rehabilitacije. Dom nudi i medicinske usluge koje vodi i kontroliše ljekar opšte prakse i koje obuhvataju mjerenje krvnog pritiska, šećera, tjelesne temperature, EKG, pružanje medikamentne terapije (unos lijekova), davanje infuzije, obradu dekubitalnih rana, plasiranje katetera. Za sve specijalističke usluge, uz nadzor domskog ljekara i medicinskog osoblja, organizuju se pozivi ljekara specijalista ili transport do zdravstvenih ustanova.

Članovi Delegacije su upoznati da nijedan od korisnika do sada nije napustio Dom nezadovoljan uslovima i u razgovoru sa korisnicima koji žive u Domu starih saznali su da su svi korisnici veoma zadovoljni uslovima života i odnosom osoblja prema njima.

*****

POSJETA ZATVORU U BIJELOM POLJU

Od direktora Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija u Spužu, Miljana Perovića tokom posjete Zatvoru članovi Odbora i nadležnih institucija su upoznati da Zatvor u Bijelom Polju predstavlja organizacionu jedinicu u kojoj su smještene lica iz jedanaest opština sa sjevera. Lica koja borave u ovom zatvoru su osuđena lica kojima je izrečena kazna zatvora u trajanju do šest mjeseci ili im ostatak kazne po uračunatom pritvoru iznosi do šest mjeseci i prekršajno kažnjena lica. Ima i izuzetaka sa dužom kaznom, a to su ili lica koja su iz bezbjedonosnih razloga premještena iz Zatvora Podgorica ili osuđenici iz sjevernih krajeva Crne Gore izuzetno slabog imovinskog stanja koji su na lični zahtjev premješteni bliže svom rodnom gradu, a mogu biti i drugi slučajevi koji se pojedinačno razmatraju.

Monitoring nad Upravom Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija vrši Vlada Crne Gore, Skupština Crne Gore, nevladin sektor i međunarodne organizacije i institucije. Kada se govori o kapacitetu Zatvora za izvršenje krivičnih sankcija, Direktor ZIKS-a je istakao da se u Zatvoru Bijelo Polje trenutno nalazi ukupno 118 lica, od čega 54 u

pritoru, a 64 na izdržavanju kazne zatvora. Naglasio je da nije evidentirano nijedno prekoračenje službenog ovlaštenja, niti je prijavljeno nasilje i nečovječno postupanje od strane pritvorenih lica i lica koja su na izdržavanju kazne. Takvih podataka nije bilo ni od institucija koje vrše monitoring. Istakao je da su shodno Evropskim zatvorskim pravilima o kapacitetima i uslovima smještaja lica lišenih slobode predviđeni standardi koje moraju zadovoljavati prostorije u kojima borave lica lišena slobode, gdje je između ostalog predviđeno 4 m² prostora po zatvoreniku.

Saopštio je da Akcionim planom iz 2012. godine u narednih pet godina predviđena izgradnja novog Zatvora za izvršenje krivičnih sankcija u Bijelom Polju kao i da je planskom dokumentacijom predviđena lokacija novog zatvora. Istakao je da će se do izgradnje novog zatvora, nastaviti sa renoviranjem postojećeg, kako bi se unaprijedili uslovi za smještaj i boravak lica.

Naglašavajući da je na normativnom planu dosta urađeno, direktor Miljan Perović je saopštio da je u periodu od 20. januara 2013. godine do 20. januara 2014. godine u okviru Twining projekta "Podrška reformi zatvorskog sistema u Crnoj Gori" realizovano sedam misija-treninga u oblasti probacije i jedanaest misija-treninga iz oblasti zatvorskog menadžmenta. Takođe je organizovano i deset misija iz oblasti usklađivanja pravne regulative sa evropskim standardima. Sve misije su trajale po pet dana. Obuke su sprovodili eksperti iz Savezne Republike Njemačke i Kraljevine Holandije.

Govoreći o odgovornosti službenika Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija, direktor Miljan Perović je naglasio da su službenici Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija edukovani o poštovanju prava pritvorenih i osuđenih lica. Donešena je Strategija sprečavanja zlostavljanja i nasilja među zatvorenim licima. Sa nivoa Uprave Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija svim zaposlenim upućena je jasna naredba i u pisanoj formi o poštovanju prava pritvorenih i osuđenih lica, kao i krivično-pravnoj odgovornosti. Naglasio je da ne postoji evidentirano nečovječno ponašanje prema licima lišenim slobode od strane službenika Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija. Po pitanju odgovornosti službenika, predviđena je disciplinska odgovornost kako zaposlenih, tako i osuđenih i pritvorenih lica. Saopštio je da je 35 disciplinskih postupaka vođeno protiv službenika zbog nepoštovanja Pravilnika i zakona u zatvorskom sistemu.

Navodeći da je u toku jedne kalendarske godine privedeno preko 4 000 lica u Zatvor za izvršenje krivičnih sankcija, direktor Miljan Perović je govoreći o strukturi pritvorenika, saopštio da je sve više osoba sa psihosomatskim poremećajima, liječenih alkoholičara, dok drugu kategoriju čine lica koja imaju veze sa organizovanim kriminalom. Službenici zatvora su u obavezi da jednako primjenjuju zakone i pravila prema svima.

Predsjednik Odbora je pohvalio Upravu Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija, naglašavajući posebno važnom činjenicu da nije bilo evidentiranih slučajeva nečovječnog postupanja i torture prema osuđenim i pritvorenim licima od strane službenika Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija u toku 2013. godine. Budući da je Akcionim planom za 2013. godinu predviđena izgradnja novog zatvora za izvršenje krivičnih sankcija u Bijelom Polju, predsjednik Odbora je ocijenio značajnom i ohrabrujućom činjenicu što se, uprkos planiranoj izgradnji novog zatvora, ne odustaje od ulaganja u cilju poboljšanja uslova u postojećem zatvoru. Istakao je da su vidno poboljšani uslovi boravka u odnosu na raniji period, a izgradnjom novog zatvora za izvršenje krivičnih sankcija, planiranom do kraja 2015. godine stanje biće značajno unaprijeđeno.

Generalna direktorica Direktorata za izvršenje krivičnih sankcija u Ministarstvu pravde Slavica Rabrenović je saopštila da su Ministarstvo pravde Vlade Crne Gore i Zavod za izvršenje krivičnih sankcija potpisali Sporazum o saradnji na projektu "Usmjeravanje zatvora ka zajednici" sa glavnim nosiocima aktivnosti u projektu - nevladinim organizacijama "Juventas" i "Akcija za ljudska prava", 12. februara 2013. godine čime je nastavljena višegodišnja uspješna saradnja Ministarstva pravde sa pomenutim nevladinim organizacijama. Sveobuhvatni cilj projekta "Usmjeravanje zatvora ka zajednici - sprječavanje zlostavljanja u zatvorima kroz reformu sistema rehabilitacije i resocijalizacije" je unapređenje zaštite od mučenja, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja u zatvorima u Crnoj Gori, kroz efikasno i djelotvorno sprovođenje preporuka međunarodnih ekspertskih tijela za Crnu Goru. Projekat obuhvata i unapređenje saradnje državnih institucija i civilnog sektora, posebno u cilju djelotvorne resocijalizacije nakon otpusta iz zatvora, sprječavanja zlostavljanja u samim zatvorima i obezbjeđenja odgovarajućeg institucionalnog odgovora na potrebe bivših zatvorenika. Konkretno planirane aktivnosti usmjerene su na proširenje mogućnosti za radno angažovanje lica na izdržavanju kazne zatvora, povećanje pristupa formalnom i neformalnom obrazovanju i adekvatnoj zdravstvenoj zaštiti, s posebnim naglaskom na rehabilitaciju korisnika droga. Projekat omogućava i finansiranje više manjih pilot projekata nevladinih organizacija usmjerenih na rad sa zatvorenicima u cilju njihove pripreme za aktivno uključivanje u društveni život posle otpusta. Istakla je da je projekat podržala Evropska unija posredstvom Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori u iznosu od 135.000 eura, a nosilac projekta je nevladina organizacija „Juventas“ u saradnji sa nevladinom organizacijom „Akcija za ljudska prava“. Projekat se realizuje od decembra 2013. godine i planirano je da traje do oktobra 2015. godine.

Slavica Rabrenović je saopštila da je 14. februara 2014. godine u prostorijama ZIKS-a potpisan Memorandum o saradnji između Ministarstva pravde, Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija (ZIKS) i Inicijative mladih za ljudska prava (YIHR), kojim su predviđena prava i dužnosti članica potpisnica u narednih tri godine. Memorandum je potpisan u cilju realizacije regionalnog projekta "Izgradnja društva bez torture i nekažnjivosti na Zapadnom Balkanu". Projekat realizuje NVO "Inicijativa mladih za ljudska prava Crna Gora" u saradnji sa Albanskim rehabilitacionim centrom za traumu i torturu (ARCT), Inicijativom mladih za ljudska prava Srbija i Međunarodnim rehabilitacionim savezom za žrtve torture (IRCT). Projekat se realizuje uz podršku Evropske unije, a njegovo trajanje je 30 mjeseci. Cilj projekta je da doprinese društvu bez torture kroz aktivnosti civilnog društva koje su usmjerene protiv mučenja i drugog okrutnog, nehumanog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja i promociji međunarodnih standard. Aktivnosti predviđene projektom se odnose na istraživanje i dokumentovanje slučajeva kršenja ljudskih prava kroz redovan monitoring prostorija i uslova u ZIKS- u, pružanje besplatne pravne pomoći žrtvama torture i nehumanog postupanja, edukaciju službenika ZIKS-a, medicinskog osoblja i studenata, kao i regionalnu razmjenu iskustva.

Takođe, Ministarstvo pravde u partnerstvu sa Saveznom Republikom Njemačkom i Kraljevinom Holandijom sprovodi projekat „Podrška reformi sistema izvršenja krivičnih sankcija“ sa ciljem usklađivanja zakonodavnog okvira u oblasti izvršenja krivičnih sankcija sa međunarodnim standardima i uspostavljanja Direkcije za uslovnu slobodu pri Ministarstvu pravde, a poseban akcenat stavljen je na radni angažman osuđenih lica, promovisanje kazni koje su alternativa zatvorskoj kazni, smanjenje zatvorske

populacije, kao i poboljšanje uslova u zatvorima. Saopštila je da je Delegacija sudija i probacionih službenika iz Njemačke, tokom II kvartala 2013. godine posjetila Zatvor u Bijelom Polju gdje su sa predstavnicima Ministarstva pravde, Zatvora i sudijama i tužiocima iz Višeg i Osnovnog suda i Tužilaštva iz Bijelog Polja održali sastanak u prostorijama Zatvora Bijelo Polje i isti obišli. U okviru projekta "Podrška reformi zatvorskog sistema u Crnoj Gori" naglašeno je da se mora povećati nivo alternativnih sankcija što će zatvore rasteretiti. Sporazumi o izvršenju kazne rada u javnom interesu jedan su od preduslova da ova vrsta sankcije zaživi u sistemu izvršenja krivičnih sankcija u Crnoj Gori. Na tom planu, usvajanjem Zakona o izvršenju uslovne osude i kazne rada u javnom interesu nastoje se ojačati alternativni vidovi sankcija, kako bi se smanjila zatvorska populacija i osigurala stabilnost društva.

Generalna direktorica Direktorata za izvršenje krivičnih sankcija u Ministarstvu pravde Slavica Rabrenović je istakla da je osnov donošenja ovog zakona kako bi se jednim zakonskim rješenjem na sveobuhvatan način po prvi put u Crnoj Gori regulisalo izvršenje uslovne osude sa zaštitnim nadzorom i kazne rada u javnom interesu, koji izriče sud u krivičnom i prekršajnom postupku. Ona se posebno osvrnula na kaznu u javnom interesu koja se izriče za krivična djela za koja je zakonom propisana novčana kazna ili kazna zatvora do pet godina.

Poslanik Kemal Zoronjić se interesovao za tretman pritvorenih lica u Zatvoru u Bijelom Polju, posebno u dijelu poštovanja vjerskih prava. Prilikom posjete zatvorske kuhinje, poslanik Zoronjić se uvjerio u odvojenost skladištenja i pripremanja hrane, dok je u direktnom razgovoru sa pritvorenim licima dobio informacije da se poštuje posebni tretman ishrane za pripadnike islamske vjere. Kada je u pitanju vjerski život pritvorenika, poslanik Kemal Zoronjić smatra da nedostaje posebna prostorija za obavljanje vjerske molitve, jer se za obavljanje vjerskih obreda po potrebi koriste hodnici, dnevni boravci, menze. Ocijenio je neophodnim da se preduzmu odgovarajuće aktivnosti potrebne da se obezbijede prostorije za poštovanje vjerskih prava u Zatvoru. Takođe, istakao je da Zatvor u Bijelom Polju ne zadovoljava potrebne standarde u pogledu prostornih kapaciteta za smještaj pritvorenih lica, kao i pogledu uslova u prostorijama u kojima su smještene ova lica, naglašavajući da je veliko prisustvo vlage osjetno u svim prostorijama. Poslanik Kemal Zoronjić je zaključio da država Crna mora izdvojiti više sredstava kako bi se uslovi boravka u ovom Zatvoru popravili, ali i izgraditi novi zatvor, kako je najavljivano proteklih godina.

Takođe, zatvorska ambulanta nije opremljena u skladu sa potrebama i zahtjevima pritvorenih lica. Zatvorski ljekar nije stalno prisutan u ambulanti, jer je sadašnji profesionalno angažovan u Domu zdravlja u Bijelom Polju. Načelnik Zatvora Bijelo Polje Goran Ščekić je istakao da je Uprava ZIKS-a više puta raspisivala konkurs za prijem ljekara u Zatvoru Bijelo Polje koji bi nio stalno zaposlen, ali nije bilo prijavljenih ljekara koji bi radili u ovoj ustanovi.

Na pitanje poslanika Kemala Zoronjića da li se vodi računa o srazmjernoj zastupljenosti manjinskih naroda prilikom zapošljavanja, načelnik Ščekić je saopštio da od 67 zapošlenih u Zatvoru u Bijelom Polju, 18 je pripadnika bošnjačko-muslimanske nacionalnosti, što je negdje preko 26%.

Poslanik Kemal Zoronjić se interesovao i za proceduru pokretanja disciplinskog postupka, pa je službenik Zatvora za izvršenje krivičnih sankcija Bijelo Polje pojasnio da je praksa da osuđeno lice koje napravi disciplinski prestup koji podrazumijeva nepoštovanje kućnog reda, ide prvo na tzv. "disciplinski raport", a nakon toga pred

disciplinsku komisiju. Nakon što se osuđeno lice izjasni o prijavi, sprovodi se rasprava tokom koje načelnik uzima u obzir mišljenja rukovodioca Službe za obezbjeđenje, kao i profesora iz Odsjeka za tretman. Pravnik je dužan da prati da se tokom postupka ne povrijede prava osuđenog lica. Nakon sprovedenog postupka, u roku od 48 sati načelnik donosi rješenje o kažnjavanju ili oslobađanju osuđenog lica, kao i o visini kazne, shodno težini utvrđenog disciplinskog prestupa. Ovo rješenje se uručuje osuđenom licu i objavljuje na oglasnoj tabli. Osuđeno lice ima pravo da direktoru ZIKS-a, u roku od tri dana, podnese prigovor na odluku o kažnjavanju. Direktor može potvrditi odluku načelnika, ukinuti je ili promijeniti. Protiv odluke direktora ZIKS-a osuđeno lice može pokrenuti upravni spor u roku od tri dana od dana uručenja odluke.

Koordinator Programa za ljudska prava u NVO "Građanska alijansa" Milan Radović smatra pozitivnim što rukovodstvo Zatvora ima čvrst stav i jasnu poruku u pogledu očuvanja ljudskih prava svih lica smještenih u Zatvoru. Mišljenja je da u prvom redu treba voditi računa da se smanji broj lica u prostorijama za izdržavanje kazne, kao i u onim za pritvorena lica.

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore Šučko Baković je istakao da institucija Zaštitnika kao Nacionalni preventivni mehanizam vrši monitoring nad poštovanjem ljudskih prava lica u zatvorima. Saopštio je da će do kraja marta 2014. godine biti završen izvještaj Nacionalnog preventivnog mehanizma kojim će biti obuhvaćeni svi zatvori u Crnoj Gori. Naveo je da je izvještaj posebne prirode, ističući da će najprije biti dostavljen Vladi Crne Gore, a onda će biti predstavljen u Skupštini Crne Gore. Ističući da je napredak vidan, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore je naglasio da su uslovi za zatvorena lica u Bijelom Polju lošiji u odnosu na pritvorena i osuđena lica u Zatvoru za izvršenje krivičnih sankcija Podgorica.

Ipak, smatra ohrabrujućim podatak da u 2013. godini nije prijavljen nijedan slučaj torture, što karakteriše i početak 2014. Ocijenio je da su i pored renoviranja i dalje primijetni određeni nedostaci koji se, između ostalog, mogu opravdati dotrajalošću zgrade.

*****

IZJAVE ZA MEDIJE NAKON POSJETE DOMU STARIH I ZATVORU U BIJELOM POLJU

Dr Halil Duković, predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković je saopštio da je Odbor organizovao posjetu Domu starih i Zatvoru u Bijelom Polju u skladu sa Planom aktivnosti za 2013. godinu, kako bi pratio stanje ljudskih prava i sloboda u ustanovama gdje je, po prirodi njihovog rada, moguće očekivati kršenje ljudskih prava i sloboda. Saopštio je da je Predsjednik Opštine Bijelo Polje upoznao goste sa aktivnostima koje Opština realizuje na planu razvoja u svim oblastima, a rezultati svih tih aktivnosti su imponantni. Naveo je da su članovi Odbora za ljudska prava i slobode i ostali koji su posjetili ove dvije ustanove vidjeli da je stanje zadovoljavajuće i potvrđuju sve aktivnosti koje Crna Gora preduzima na planu unapređenja zaštite ljudskih prava i sloboda svih građana. Istakao je da prostora za napredak sigurno još ima, ali i ovo što se do sada uradilo, sigurno zaslužuje pohvale.

Na pitanje novinara: „Šta je konkretno urađeno?“, predsjednik Odbora je saopštio da je urađeno puno, naročito u Domu starih gdje su uslovi u kojima korisnici žive zaista dobri, a u neposrednom kontaktu sa licima koja borave u Domu upoznati su da su korisnici zadovoljni načinom na koji se osoblje Doma ophodi prema njima i svim ostalim što im se pruža u Domu. Predsjednik Odbora je saopštio i da je izgradnja kuhinje u Domu starih završena, pa je pozvao ljude dobre volje, prvenstveno one iz Bijelog Polja, da pomognu da se kuhinja opremi i stavi u funkciju, na zadovoljstvo svih lica koja borave u Domu starih.

Predsjednik Odbora je saopštio da Odbor za ljudska prava i slobode traži da se poštuju prava svakog čovjeka, da svaki čovjek bude čovjek. Naveo je da su se članovi Odbora uvjerali da nije bilo kršenja ljudskih prava u Zatvoru u Bijelom Polju, a posebno važnim je ocijenio činjenicu da nije bilo torture ili nečovječnog ponašanja od strane službenika Zatvora, što je ohrabrilu sve posjetioce Zatvora. Takođe, vidljivi su pomaci u materijalnom smislu, mada ima prostora za još bolje djelovanje.

Na pitanje novinara: „Kakvi su uslovi smještaja?“, predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode je saopštio da su u mnogo boljem stanju nego što su bili, ali još uvijek nijesu ispunjeni svi oni standardi koji se od nas očekuju i koje smo sami sebi postavili, još uvijek je prevelika prenatrpanost, što nije odlika samo Crne Gore, ali to ne može da bude ni opravdanje. U planu je izgradnja novog zatvora u Bijelom Polju i za očekivati je da će se izgradnjom tog novog zatvora ispuniti svi standardi.

Navodeći da se izgradnja zatvora odavno najavljuje, novinar je upitao da li postoji konkretan rok za izgradnju tog zatvora. Predsjednik Odbora je saopštio da je Planom iz 2012. godine, utvrđeno da se to uradi u narednih pet godina.

Na pitanje novinara: „Da li ima mjesta u Zatvoru s obzirom na intenzitet hapšenja u posljednjem periodu?“, predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode je saopštio da misli da će biti, jer pored Zatvora u Bijelom Polju, postoji i Zatvor u Spužu, a informacije o tome ko se sve hapsi nema, ali vjeruje da je država Crna Gora spremna da odgovori na sve te izazove.

Novinar je upitao da li su se prilikom posjete učesnici raspitali da se obezbijedi jedna prostorija za novinare, s obzirom da se novinarima prijeti sa svih strana. Predsjednik Odbora je saopštio da Krivični zakonik Crne Gore podjednako važi za sve, bez obzira kojom profesijom se neko bavio. Svako ko prekrši zakone Crne Gore, podliježe sankcijama, istakao je dr Halil Duković.

Novinarka je upitala predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode: „Kakvo je stanje po pitanju ishrane i da li su riješeni problemi sa grijanjem, jer je to bila slaba tačka Zatvora u Bijelom Polju i šta su članovi Odbora saznali o tome u razgovoru sa zatvorenicima?“

Predsjednik Odbora je saopštio da su obišli kuhinju u Zatvoru, a da u razgovoru sa zatvorenicima nijesu dobili posebne primjedbe. Treba imati u vidu da su ukusi različiti i uvijek ima nekih posebnih zahtjeva, ali su zatvorenici ishranom uglavnom zadovoljni.

Novinarka je upitala: „Šta bi trebalo promijeniti da bi ipak bilo bolje stanje?“

Predsjednik Odbora je saopštio da mu djeluje da su prostorije prenatrpane i da tu treba malo poraditi, ali u ovim uslovima i u ovom Zatvoru, teško se to može promijeniti.

Novinar je upitao koje aktivnosti će Odbor za ljudska prava i slobode preduzimati u narednom periodu.

Predsjednik Odbora je saopštio da Odbor ima kontinuirane aktivnosti po pitanju obilazaka ustanova ovog tipa, a da je posebna odlika Odbora to što poslanici žele da se

direktno uvjere u stanje poštovanja ljudskih prava i sloboda. Saopštio je da Odbor svake godine početkom marta donosi plan aktivnosti u kojem su sadržane ključne aktivnosti koje realizuje tokom godine, tako da će isto učiniti i za 2014.

Šučko Baković, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore Šučko Baković je saopštio da predstavnici institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore su stalno prisutni u zatvorima u Crnoj Gori, jer je institucija Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore nacionalna institucija za prevenciju torture i po Zakonu o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore dužni su da vrše redovan monitoring zatvora kako bi prevenirali torturu. Zadovoljavajuće i ohrabrujuće je što u Zatvoru Bijelo Polje tokom 2013. godine i tokom ove godine, zaključno sa 25. februarom 2014. godine, nije bio nijedan prijavljen slučaj torture od strane lica koja borave u Zatvoru, bilo da su u istražnom zatvoru ili na izdržavanju kazne. I pored izvršenih renoviranja Zatvora u Bijelom Polju u prošloj godini i dalje ostaje problem materijalnih uslova i opremanja, jer je riječ o staroj zgradi, pa koliko god se ulagalo, ne može se dovesti u ono stanje koje nalažu standardi vezani za zatvorski sistem. Dobro je što se ulaže i što se prostorije renoviraju, ali još uvijek nije zadovoljavajuće stanje u tom pogledu.

Milan Radović, NVO „Građanska alijansa“

Milan Radović, koordinator Programa ljudskih prava u NVO „Građanska alijansa“, je saopštio da su bili u prilici da obiđu dvije institucije u Bijelom Polju, jednu izgrađenu po modernim standardima i drugu koja je bila više predmet interesovanja njihove organizacije, s obzirom da se detaljnije bave stanjem ljudskih prava lica u zatvorima.

Govoreći o Zatvoru u Bijelom Polju, naveo je da se radi o veoma staroj zgradi koju je potrebno dodatno urediti, kako bi uslovi za boravak bili adekvatniji i u skladu sa standardima. Ono što je pozitivno jeste činjenica da postoji čvrst stav i poruka menadžmenta Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija da će se ljudska prava poštovati i nakon takve volje i takvog stava i materijalni uslovi u Zatvoru će moći da se poboljšaju.

Kada je riječ o uslovima boravka u Zatvoru, saopštio je da neke od preporuka koje je CPT dao još 2008. godine su djelimično ispoštovane, ali zbog objektivnih okolnosti sa kojima su ih upoznali predstavnici Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija. Radi se o ambulanti i medicinskom timu koji tu radi, jer Zatvor u Bijelom Polju nije još uvijek u mogućnosti da ima kompletnu ambulantu, odnosno tim ljekara i tehničara, iz razloga što se na raspisani oglas za ljekara u Zatvoru u Bijelom Polju niko nije javio. To je izazov za državu koja mora stvoriti uslove da se medicinsko osoblje želi zaposliti i u Zatvoru, pa u tom pogledu država mora preduzeti određene mjere. U velikom broju soba koje su posjetili u Zatvoru u Bijelom Polju osjeća se vlaga i to značajno utiče na zdravlje osuđenih lica. Nešto je manji broj pritvorenih lica i lica na izdržavanju kazne zatvora, nego ranije, ali broj lica smještenih u sobama je na samoj granici i trebalo bi razmišljati da taj broj bude značajno manji. Kada je riječ o drugim uslovima u Zatvoru, uložena su značajna sredstva, što je dovelo do poboljšanja stanja, ali se moraju ulagati i dalje značajna materijalna sredstva koja su i razlog zbog kojeg se zaostaje sa reformom, ali očekuje da će se u narednom periodu i to riješiti.

Na pitanje novinara da li u Zatvoru u Bijelom Polju ima kršenja ljudskih prava, Milan Radović, koordinator Programa ljudskih prava u NVO „Građanska alijansa“ je saopštio da su vodili razgovor sa određenim brojem lica koja su u pritvoru ili na izdržavanju kazne zatvora i da od njih nijesu dobili nijednu prijavu da postoje kršenja ljudskih prava, zlostavljanja ili mučenja, ali treba imati u vidu i činjenicu da su razgovori vođeni u prisustvu službenika zatvora , tako da postoji rezerva da neko od njih nije bio spreman da saopšti takve navode, pri čemu je istakao da je činjenica da niko od njih nije saopštio da postoje bilo kakva kršenja ljudskih prava u Zatvoru u Bijelom Polju.

*****

Članovi Odbora za ljudska prava i slobode posjetom dvijema ustanovama u Bijelom Polju su se uvjerali da je stanje u njima zadovoljavajuće i potvrđuju sve aktivnosti koje Crna Gora preduzima na planu unapređenja ljudskih prava i sloboda svih građana. Prostora za napredak još ima, ali i ovo što se do sada uradilo, sigurno zaslužuje pohvale.

Članovi Odbora su bili u prilici da se uvjere da je urađeno puno, naročito u Domu starih gdje su uslovi u kojima korisnici žive zaista dobri, a u neposrednom kontaktu sa licima koja borave u Domu upoznati su da su korisnici zadovoljni načinom na koji se osoblje Doma ophodi prema njima i svim ostalim što im se pruža u Domu.

Takođe, važnim je ocijenjena činjenica da u Zatvoru u Bijelom Polju nije bilo torture ili nečovječnog ponašanja od strane službenika Zatvora, što je ohrabrilu sve posjetioce Zatvor, pozitivnim su ocijenjene aktivnosti preduzete na planu poboljšanja materijalni uslova u Zatvoru.

Odbor za ljudska prava i slobode će i u narednom periodu nastaviti aktivnosti na praćenju stanja ljudskih prava i sloboda lica lišenih slobode, kao i sa obilaskom ustanova kako bi se poslanici u direktnom kontaktu sa građanima upoznali sa stepenom poštovanja njihovih prava i sloboda.

SEKRETAR ODBORA
Slava Burić

PREDSJEDNIK ODBORA
dr Halil Duković